

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่าง ๆ มีความเจริญแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดจนมีการแบ่งประเทศออกเป็นกลุ่ม ๆ เรียกว่ากลุ่มประเทศก้าวหน้า กลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศที่สามใน พ.ศ. 2490 สหประชาชาติได้รณรงค์ให้ประเทศที่กำลังพัฒนาและด้อยพัฒนาเร่งรัดพัฒนาตนเอง โดยนำแนวคิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับมหภาคมาใช้เป็นการเน้นความก้าวหน้าทางรายได้หรือผลผลิตของประเทศ ดังจะเห็นได้จากดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมซึ่งใช้เป็นเครื่องวัดความก้าวหน้าของประเทศ

ในทศวรรษแรกของการพัฒนา (2504-2513) กำหนดอัตราเพิ่มอย่างน้อยร้อยละ 5 และในทศวรรษที่สอง (2514-2523) กำหนดอัตราเพิ่มอย่างน้อยร้อยละ 6 (Muntarbhorn 1983 อ้างใน ชีรวัฒน์ นิจนตร, 2528 : 17) ประเทศต่าง ๆ จึงพากันระดมทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม เร่งรัดปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ความเจริญอย่างเด่นชัดของประเทศที่กำลังพัฒนาในทศวรรษต่อมาคือ การเพิ่มปริมาณผลผลิตทางวัตถุ การส่งออกสินค้าเกษตรและขณะเดียวกันนั้นก็ส่งเข้าผลผลิตที่มาจากประเทศที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่การพัฒนาโดยแนวคิดเช่นนี้ไม่สามารถขจัดปัญหาความยากจนของประเทศให้หมดไปได้ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าการกระจายรายได้ในสังคมกลับมีความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้นทุกที คนรวยมีน้อยแต่คนจนกลับมีมากขึ้น นอกจากนั้นพฤติกรรมของคนในสังคมก็เปลี่ยนไปในทางเอาอย่างกันในด้านบริโภคเกิดความสิ้นเปลืองมีภาระหนี้สินมากมาย ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคล้ายกันนี้ในหลาย ๆ ประเทศ ทำให้สหประชาชาติต้องเสนอแนวความคิดใหม่สำหรับการพัฒนาในทศวรรษที่สาม (2524-2533) โดยเน้นการพัฒนาเอกัตบุคคล มุ่งให้แต่ละคนพัฒนาตนให้ถึงพร้อมซึ่งปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตสี่ประการก่อน อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และรวมถึงการให้การศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถเพื่อการพัฒนาชีวิตอย่างมีคุณภาพ (ชีรวัฒน์ นิจนตร, 2528 : 20)

สำหรับประเทศไทยการพัฒนาประเทศเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในทางที่จะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น รัฐบาลมีแผนการพัฒนาประเทศอย่างเป็นทางการเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันซึ่งกำลังอยู่ในช่วงของแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 (2535-2539) ผลของการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งโดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่มีอัตราการเจริญเติบโตขึ้นจนเป็นที่น่าพอใจแต่เมื่อวิเคราะห์ให้ถ่องแท้โดยเฉพาะในด้านการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ปรากฏว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้เป็นไปอย่างไม่สมดุลยังผลให้เกิดช่องว่างความเหลื่อมล้ำในฐานะรายได้ระหว่างภูมิภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ปรากฏการณ์ที่เป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นเป็นอย่างดีถึงระดับความรุนแรงของปัญหานี้คือความยากจน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นในท้องที่ชนบท อันเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย รัฐบาลจึงได้เริ่มจัดทำแผนพัฒนาชนบทยากจนขึ้นในแผนพัฒนาชนบทยากจนขึ้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางที่แตกต่างจากการจัดทำแผนพัฒนาในระยะเริ่มแรกเพราะแนวคิดนี้มิได้มองเพียงผลผลิตและรายได้ของประเทศเป็นหลักแต่มุ่งที่จะให้ความสำคัญแก่ตัวคน คือประชาชนยากไร้ในพื้นที่ที่ยังมิได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาประเทศเพียงพอที่จะช่วยตนเองได้เป็นเป้าหมายสำคัญ (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2527 : 58)

รัฐบาลมีความเชื่อว่าการพัฒนาประเทศนั้น การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อยกระดับการครองชีพแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่ประชาชนในชนบทกำลังเผชิญอยู่ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาชุมชนช่วยให้ชาวบ้านได้ตระหนักในปัญหาและหาทางแก้ไขด้วยตนเอง เป็นการระดม และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนให้สูงขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกด้วย เพราะการพัฒนาชุมชนมิได้มุ่งพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่คำนึงถึงการพัฒนาหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กันไป แต่ไม่ว่าจะพัฒนาด้านใด ๆ ก็ตามอุดมการณ์ของการพัฒนาชุมชนได้แก่ "การพัฒนาคน" ให้การศึกษาฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทัศนคติโดยเน้นเรื่องการช่วยเหลือตนเองของชุมชนให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากที่สุด โดยรัฐบาลเพียงแต่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือตามความจำเป็น (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2534 : 33)

การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านใด ๆ ก็ตาม ปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็คือทรัพยากรบุคคล เพราะหากได้รับการพัฒนาจนมีความสามารถแล้วย่อมมีความคิดกว้างไกลสามารถสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติของตนได้อย่างอเนกอนันต์ นอกจากนั้นยังช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องอันอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไปได้

ดังนั้นในการพัฒนาชนบท "นักพัฒนา" จึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งปัจจุบัน หน่วยงานพัฒนาทั้งของรัฐและเอกชนมีปัญหาดบุคคลากรนักพัฒนาที่มีความรู้ความสามารถ นอกจากนั้นนักพัฒนาไม่น้อยที่ขาดแรงจูงใจ เพื่อที่จะให้มีความรู้สึกผูกพันกับงานและทุ่มเทสติปัญญา ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2531 : 219) นักบริหารต่างยอมรับว่าความสำเร็จในการประกอบกิจการหรือการทำงานใด ๆ นอกจากจะอาศัยเครื่องมือและระบบการทำงานที่ดีแล้วปัจจัยตัวบุคคลก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเครื่องมือหรือระบบบริหารนั้น ๆ คุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานย่อมอยู่เหนือกว่าคุณภาพของเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและทันสมัยที่สุดเสมอไป ทั้งนี้จะปรากฏอยู่เสมอมาหน่วยงานหรือกิจการที่มีเครื่องมือดี ๆ ในการทำงาน มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย มีระบบการทำงานที่ก้าวหน้า แต่ก็ล้มเหลวไม่อาจดำเนินงานให้สำเร็จตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้เนื่องจากองค์การทุกประเภทไม่ว่าจะมีขนาดใด หรือจะประกอบกิจการใดและมีวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามงานขององค์กรเหล่านั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับคนหรืออาศัยคนเป็นพื้นฐาน (เสนาะ ดิเียวและคณะ, 2525 อ้างใน อติศักดิ์ มาศยคง, 2536 : 2) ทรัพยากรบุคคลจึงเป็นทรัพยากรการบริหารที่สำคัญที่สุดในการดำเนินงานของหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการบริหารงานตามแนวคิดดังกล่าว ซึ่งให้ความสำคัญของปัจจัยในเรื่อง "ทรัพยากรบุคคล" เป็นพิเศษนั้นถือว่าแรงจูงใจของคน หรือกลุ่มบุคคลที่ทำงานอยู่ร่วมกันในหน่วยงานเป็นตัวกระตุ้นให้บรรดาผู้ปฏิบัติงานทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะแรงจูงใจจะก่อให้เกิดพฤติกรรมซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเพื่อนร่วมงานและต่อองค์กร ความเชื่อมั่นที่มีต่อผู้นำหรือต่อเพื่อนสมาชิกด้วยกัน ความเชื่อมั่นศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร ความสามัคคีจะทำงานของกลุ่มบรรลุเป้าหมาย แรงจูงใจ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลปฏิบัติงานตามบทบาทของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ

กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย ได้รับการยกฐานะจากส่วนพัฒนาการท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวงทบวง กรมฯ ฉบับที่ 10 เมื่อปีพ.ศ. 2505 เพื่อดำเนินการงานพัฒนาชุมชน โดยได้รับมอบหมายหน้าที่ในการร่วมประสานแนวความคิดประสานงาน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่น และเพื่อความมั่นคงของชาติตามระบอบประชาธิปไตย (นิรุติ ไชยกุล, 2520 : 2)

กรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาชนบทและมีการดำเนินงานในลักษณะที่ใกล้เคียงกับคำนิยามของการพัฒนาชนบทมากกว่าหน่วยงานใด ๆ (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2531 : 148) การแบ่งส่วนราชการของกรมการพัฒนาชุมชนได้แบ่งออกเป็น ราชการบริหารส่วนกลาง และราชการส่วนภูมิภาคเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคเป็นผู้ที่มีความ

สำคัญอย่างยิ่งเพราะเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชน โดยการเข้าไปทำงานใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทราชการบริหารภูมิภาคยังแบ่งออกเป็น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ในระดับจังหวัดมีพัฒนาการจังหวัดเป็นหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด ในงานพัฒนาชุมชนเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการส่วนภูมิภาคสังกัดกรมการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนั้น ๆ ในระดับอำเภอจะมีพัฒนาการอำเภอเป็นหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายอำเภอในงานพัฒนาชุมชน และมีอำนาจในการบังคับบัญชาข้าราชการสังกัดกรมการพัฒนาชุมชนในอำเภอนั้น ๆ ในระดับตำบลจะมีพัฒนาการ รับผิดชอบกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในระดับตำบล หมู่บ้าน มีบทบาทเป็น ผู้จัดการพัฒนา (Development Manager) ซึ่งจะต้องมีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานพัฒนาให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่สภาตำบลเป็นการทำงานร่วมกับกลุ่มหรือองค์กรประชาชนในตำบล หมู่บ้านเตรียมประชาชนให้มีความพร้อม เพื่อรองรับการพัฒนาจากทั้งภาครัฐและเอกชน

งานของกรมการพัฒนาชุมชนคือ "การพัฒนาคน" ให้พร้อมที่จะรับความเจริญก้าวหน้าเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ลดช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบทลงการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่สังกัดกรมการพัฒนาชุมชนที่เรียกว่า "พัฒนาการ" จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีทัศนคติที่ดีต่องานพัฒนาชุมชน เป็นฝ่ายเข้าหาประชาชนรวมอยู่ ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมปรึกษาหารือ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมที่ "พัฒนาการ" ต้องรับผิดชอบในการพัฒนาระดับตำบลมี 8 กิจกรรม คือกิจกรรมการพัฒนาเด็ก กิจกรรมการพัฒนาเยาวชน กิจกรรมการพัฒนาสตรี กิจกรรมการพัฒนาเงินทุนท้องถิ่นกิจกรรมพัฒนาอาชีพและรายได้ กิจกรรมพัฒนาสถาบันสังคม กิจกรรมพัฒนาจิตใจ และกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมการพัฒนาเด็กเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น คุณภาพของประชากรในชาตินับว่าสำคัญยิ่ง การสร้างคุณภาพของประชากรจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยแรกเริ่มของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่จะต้องวางรากฐานของการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ (จิตใจ) สังคมและสติปัญญาให้เจริญงอกงาม ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างฐานความพร้อมของเด็กต่อไปในอนาคต ปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนอยู่หลายหน่วยงานด้วยกัน เช่น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเปิดชั้นเด็กเล็กรับเด็กวัย 6 ปี เข้ารับการอบรมเลี้ยงดู เพื่อเตรียมความพร้อมในชั้นประถมศึกษาแต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบในทุกโรงเรียน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดมากมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ ฯลฯ นอกจากนั้นกรมการศาสนา โดยพระสงฆ์ก็พยายามที่จะเปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด แต่ประสบปัญหามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การปฏิบัติต่อเด็กโดยพระสงฆ์มีข้อจำกัดมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อของชาวพุทธเกี่ยวกับบาปกรรมจึงไม่กล้าที่จะส่งบุตรหลานเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูทำให้กิจกรรมการพัฒนาเด็กในชนบทยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ในส่วนของกรมการพัฒนาชุมชนนั้น กิจกรรมการพัฒนาเด็กเป็นกิจกรรมหลักซึ่งรับเด็กอายุ 3-6 ปี เข้ารับการเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ (อารมณ์) สังคม และสติปัญญา อย่างประสานสอดคล้องกัน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น ในพื้นที่ที่มีความพร้อม ให้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีการพัฒนาการให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ และงบประมาณตามความจำเป็นในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน

จากการดำเนินงานพัฒนาดังแต่ปี พ.ศ.2510 เป็นต้นมา โดยกรมพัฒนาชุมชนได้สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในหมู่บ้าน ตำบล ตามความต้องการและขีดความสามารถของประชาชนโดยให้อยู่ในความรับผิดชอบ ควบคุมดูแลของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล ซึ่งช่วยเหลือสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในสภาพที่เหมาะสมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ในการดำเนินงานได้ยึดหลักความต้องการและความพร้อมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลัก กรมพัฒนาชุมชนจะให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและงบประมาณในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน รวมทั้งการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก และคณะกรรมการพัฒนาเด็ก เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถึงแม้ว่าการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านมาปรากฏว่า เด็กที่เข้ารับการเลี้ยงดูตามวิธีการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะมีความเจริญทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างถูกต้องและเหมาะสม แต่การพัฒนาเด็กนั้นยังไม่สามารถขยายบริการครอบคลุมเด็กยากจนได้เท่าที่ควร เนื่องจากยังมีเด็กยากจนอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสเข้ารับการเลี้ยงดู อันเนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น บิดา มารดา หรือผู้ปกครองยากจน และปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากคือ พัฒนาการ ซึ่งเป็นผู้จัดการพัฒนา (Development Manager) ในระดับตำบลมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความคิดให้ราษฎรยอมรับ เข้าร่วมกิจกรรม ติดตามผลการปฏิบัติงานของ ผดด. ประชุมชี้แจงแก่กรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล และราษฎรทั่วไปให้เข้าใจแนวทางและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเด็กอย่างชัดเจน มองเห็นประโยชน์ของการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการที่การพัฒนาเด็กยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ ผู้วิจัยจึงมีความสงสัยว่า พัฒนาการได้แสดงบทบาทของตนหรือไม่ และหากแสดงบทบาทพัฒนาการมีความเข้าใจในโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพียงใด เพราะบทบาทนั้นจะสะท้อนออกมาในรูปของแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในสังคม ซึ่งกำหนดให้เป็นบรรทัดฐานที่ชัดเจนว่า ในแต่ละบทบาทนั้นมีสิทธิและ

หน้าที่อะไรบ้าง และที่สำคัญบุคคลในองค์กรนั้น ๆ จะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน

ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งพัฒนากร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพัฒนากร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเน้นการติดตามผลการปฏิบัติงานของ ผดศ. เพื่อที่จะทราบว่า พัฒนาการมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามภารกิจที่กรมการพัฒนาชุมชนได้มอบหมายให้ใน กิจกรรมการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับใด ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาบุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชนให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะส่งผลต่อการ พัฒนาประเทศชาติเป็นประการสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจของพัฒนากรในวัตถุประสงค์ หลักการและเนื้อหา ใน โครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท โดยจำแนกตามอายุ การศึกษา ประสบการณ์ การทำงาน และรายได้
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพัฒนากรในโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพัฒนากร ในโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขในโครงการพัฒนาเด็กเล็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงระดับความเข้าใจของพัฒนากรในวัตถุประสงค์ หลักการ และเนื้อหา ในโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท
2. ได้ทราบบทบาทจริงของพัฒนากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ในโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท ว่ามีความสอดคล้องกับบทบาทที่กรมฯ คาดหวังหรือไม่
3. ได้ทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพัฒนากรในโครงการพัฒนาเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท
4. ได้ทราบปัญหา และแนวทางแก้ไขในโครงการพัฒนาเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของ พัฒนาการ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต ความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 4 (ศพช.เขต 4) ซึ่งมีจำนวน 10 จังหวัด ประกอบด้วย ชัยภูมิ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม เลย อุดรธานี สกลนคร นครพนม หนองบัวลำภู และหนองคาย

2. ข้อมูลการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท ที่นำมาใช้ศึกษาวิจัย เป็นข้อมูล ในปี พ.ศ.2537

1.5 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาท หมายถึง การกระทำตามหน้าที่ของพัฒนาการในโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท ได้แก่ การระดมความคิดและพลังของผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นให้ยอมรับและเข้าร่วมกิจกรรมประชุมชี้แจงการดำเนินงานสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาเด็ก และผู้ปกครองติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้อง โดยเน้นการติดตามผลการปฏิบัติงานของ ผดต. ติดต่อบริษัทงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

2. โครงการพัฒนาเด็ก หมายถึง การส่งเสริมพัฒนาเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี ให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์(จิตใจ) สังคม และสติปัญญา

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ศพด.) หมายถึง สถานที่ที่เลี้ยงดูเด็กที่ตั้งอยู่ในชุมชนซึ่งอาจจะ เป็นศาลาวัด หรืออาคารซึ่งเป็นเอกเทศ ที่มีความเหมาะสมในการเลี้ยงดูเด็ก ได้รับการจัดตั้ง โดยกรมการพัฒนาชุมชน

4. ผู้ดูแลเด็ก (ผดต.) หมายถึง บุคคลที่อยู่ในหมู่บ้าน ที่มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือบุคคลที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และพัฒนาการจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้อายุระหว่าง 18-45 ปีมีคุณลักษณะสุภาพ อ่อนโยน รักเด็ก มีความรับผิดชอบ มีคุณลักษณะผู้นำ มีความรู้จบการศึกษาภาคบังคับเป็นอย่างน้อยซึ่งมีหน้าที่ในการอบรม และดูแลเด็กให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ (จิตใจ) สังคม และสติปัญญา โดยได้รับค่าตอบแทนจากผู้ปกครองเด็ก และ/หรือ จาก กรมการพัฒนาชุมชน

5. คณะกรรมการพัฒนาเด็ก (กพด.) หมายถึง คณะกรรมการซึ่งได้รับการคัดเลือกให้ เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็ก ประกอบด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นที่ ตั้งศูนย์ฯ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และบุคคลอื่นที่เห็นสมควรเป็นกรรมการ ศูนย์ละ 5 คน โดยมีพัฒนาการเป็นที่ปรึกษา

6. อายุราชการ หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในตำแหน่ง พัฒนาการ
7. รายได้ หมายถึง เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง เงินสวัสดิการ ที่ได้รับจากการปฏิบัติงาน
8. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดขณะดำรงตำแหน่ง พัฒนาการ
9. ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ หมายถึง ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งทำการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีอายุ 3-6 ปี ในชนบทให้ได้รับการเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตทั้งทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ (จิตใจ) สังคมและสติปัญญาเพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเพื่อให้องค์กรท้องถิ่นเข้าใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ
10. ความเข้าใจในหลักการดำเนินงาน หมายถึง ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมจากทั้งภาครัฐและเอกชนและหลักการให้ความรู้ให้การศึกษาแก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองเพื่อเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี
11. ความเข้าใจในเนื้อหา หมายถึง ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็กเล็ก ที่ทำให้เด็กเล็ก เจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์(จิตใจ) สังคม และสติปัญญา
12. ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ หมายถึง ความเข้าใจของพัฒนาการในบทบาทของตน ในโครงการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้แก่ การระดมพลังความคิดของผู้ปกครองผู้นำท้องถิ่น ให้อยอมรับและเข้าร่วมกิจกรรม ประชุมชี้แจงการดำเนินงาน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาเด็กและผู้ปกครอง ติดตามผลการปฏิบัติงานของ ผดด. ติดตามประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน
13. ความพึงพอใจในงาน หมายถึง ความรู้สึกภาคภูมิใจในการทำงาน รู้สึกว่าได้ทำงานที่ตนชอบ และมีโอกาสใช้ความสามารถเพื่อเสริมสร้างงานได้เป็นอย่างดี
14. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ ตนเองมีความสามารถที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ
15. ความคาดหวังในผลประโยชน์ หมายถึง การคาดคะเนในผลตอบแทนหรือรางวัลที่จะได้รับเมื่อปฏิบัติหน้าที่ได้ประสบผลสำเร็จ เช่น การยอมรับทางสังคม ความมีชื่อเสียง รางวัลต่าง ๆ เป็นต้น
16. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง ความสามารถในการปรึกษาหารือ การได้รับคำแนะนำด้วยดีจากผู้บังคับบัญชา
17. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน หมายถึง ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์จนได้รับความไว้วางใจ ได้รับน้ำใจไมตรีจากเพื่อนร่วมงาน สามารถร่วมกันปฏิบัติงานและบังเกิดผลดี
18. ความสัมพันธ์กับชาวบ้าน หมายถึง ความสามารถเข้ากันได้กับประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ตลอดจนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินงาน